

Ders IX

Geriyе doğru benzeşme

Geriyе doğru benzeşmede öndeki hecedeki ünsüz, kendisinden sonra gelen hecedeki ünsüzün veya kelime başındaki sesin etkisiyle geriyе doğru değişir.

н-б>мб	түн-бы	түмбү?
	тан-ба	тамба
	ынан-ба	ынамба
	сен бар	сем бар

н-м>мм	жуун-майынча	жууммайынча
н-п>мп	айлан-па	айлампа vb.

Benzer durum, kelimeler arası ve kök ve ek arası (н+г/к) pozisyonlarında da görülür. Sondan gelen hece başındaki г/к'nin etkisi ile /н/'ler, kendisine çıkış yeri daha yakın olan /н/'ye dönüşürler.

н-г >нг	тон-га	тоңго
	мөөн-га	мөөңгө

н-к >нк	кийин-кы	кийиңки
	бүгүн-кы	бүгүңкү vb.

Gösterilen örneklerde sondan gelen hecedeki geniz ünsüzü /н/'nin etkisi ile öndeki hecedeki dudak ünsüzleri genizleşerek /м/'ye dönüştü. Bu tür tarihî değişiklikler dilde artık tamamıyla sabitleştiği için imlâda da geçerli sayılmıştır.

Көнүгүүлөр

Aşağıdaki kelimelere belirtilen iyelik eklerini ekleyiniz:

-ЫМ	-ЫҢЫЗ	-Ы/-СЫ
байрак	тарак	тарап
чалап	сап	күрөк
жүрөк	шак	ушак

Aşağıdaki fiillerden -уу/-оо, -ыш ekleri ile mastarlar yapınız.

төк-	теп-	ук-
жак-	жап-	так-
сөк-	сеп-	эк-
жук-	тик-	чек-

Aşağıdaki fiillerden -ба eki ile olumsuz şekillerini yapınız.

кара-
сана-
тарт-

чурка-
сүй-
чене-

бак-
күт-
бышыр-

Aşağıdaki isimlere soru eki -бы? ekleyiniz.

чөп
музоо
бут
таеке
имарат

канат
төө
каш
стакан
архитектор

кой
кол
жер
тараза
шамал